

Veliki leščur. Foto: Morska biološka postaja

01. 09. 2025, 08.35

JK, STA

Na robu izumrtja: v slovenskem morju potrjenih le še pet leščurjev

Veliki leščur, največja školjka v slovenskem morju, že več let množično izumira. Stanje je zelo zaskrbljujoče, trenutno je v naravi potrjenih manj kot pet živih osebkov tega za ekosistem pomembnega mehkužca. Kot dodajajo strokovnjaki, bo obnova populacije težka in negotova, z obveščanjem o živih leščurjih pa jim lahko pri tem pomaga tudi javnost.

Velikega leščurja (lat. Pinna nobilis) so skozi stoletja prekomerno izkoriščali zaradi kulinarične, okrasne in obrtne vrednosti. Ker se vrsta razmnožuje počasi in pozno doseže spolno zrelost, se sama ni mogla dovolj hitro obnoviti, zato so jo v začetku prejšnjega stoletja strogo pravno zaščitili.

Kot so za STA pojasnili v zavodu YouSea, ki si kot nevladna neprofitna organizacija prizadeva za ohranjanje biodiverzitete morja, morskih ekosistemov in spodbujanja trajnostnega upravljanja z morjem, si je po uvedbi zaščite vrsta opomogla, a se je leta 2019 po Sredozemlju razširil parazit, ki je povzročil njeno izumiranje.

"Epidemija je bila tako obsežna, da je prizadela celotno sredozemsko populacijo te vrste. Zaradi okužbe je umrlo več kot 90 odstotkov populacije, s čimer je vrsta v ekosistemu funkcionalno izumrla. To pomeni, da v okolju ne more več opravljati funkcije, ki jo je imela prej," so povzeli.

Kot so dodali v zavodu YouSea, je iz mnogih delov Jadranskega morja, vključno z obalo Istre in Dalmacije, veliki leščur danes skoraj povsem izginil. Do skoraj popolnega izumrtja te vrste je prišlo tudi v Sloveniji, kjer so bili leščurji prej sicer zelo pogosti.

"Stanje se zaenkrat od pogina ni izboljšalo. Lupine, ki jih vidimo v morju so lupine mrtvih leščurjev. Tudi tiste, ki še vedno stojijo zasidrane v tla," so zapisali.

"Tako kot drugje po Sredozemskem morju je stanje z velikim leščurjem zelo zaskrbljujoče tudi pri nas," so ocenili tudi v Akvariju Piran.

Množične pogine leščurjev povzroča več različnih patogenov - med njimi enocelični parazit, virus ter oportunistične bakterije. Foto: iStock

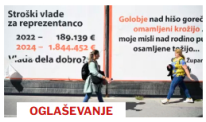
Propadanje vrste bi lahko povzročil tudi nedavno odkriti virus

Po dosedanjih ugotovitvah sicer množične pogine leščurjev povzroča več različnih patogenov - med njimi enocelični parazit, virus ter oportunistične bakterije, sta za STA pojasnili Valentina Pitacco in Ana Fortič z morske biološke postaje, ki deluje v okviru Nacionalnega inštituta za biologijo (NIB).

Glavni povzročitelj je po njunih navedbah verjetno parazit Haplosporidum pinnae, ki napade prebavni sistem leščurja. Kot sta opozorili, pa so nedavno odkrili nov virus, ki naj bi bil prav tako povezan z množičnim poginom. Gre za virus, poimenovan Pinna nobilis Picornavirus.

"Ta virus prizadene imunski sistem leščurja in ga verjetno naredi bolj

PRIPOROČAMO

OGLAŠEVANJE
Pravila za propagando enaka kot za prekajene klobase

OZELENJEVANJE
Nadgrajena železniška postaja bo imela sedem novih peronov z nadstreški

SOJENJE
Ruski heker v Sloveniji vdiral v sisteme in podatke prodajal na temnem spletu

MAGNITUDA 6,0
Močan potres v Afganistanu, mrtvih najmanj 250 ljudi

DELA KONČALI PREJ
Končno, na avtocesti med Slovenskimi Konjicami in Dramljami spet štirje pasovi

RUDY GIULIANI
Nesreča nekdanjega župana New Yorka: Poškodovan, a ni v smrtni nevarnosti

BLIŽNJI VZHOD
Nov načrt, po katerem bi ZDA razselile prebivalce in prevzele nadzor nad Gazo

1. SEPTEMBER
Osnovnošolci in dijaki znova sedli v šolske klopi

Ta virus prizadene imunski sistem leščurja in ga verjetno naredi bolj ranljivega za druge parazite," sta pojasnili raziskovalki. Odkrili so ga v Španiji, a so ga že našli tudi v Beneški laguni. V slovenskih vodah pa njegove prisotnosti doslej ni bilo mogoče potrditi.

Lagune bi lahko bile tisto okolje, kjer parazit ni prisoten oz. se ni sposoben tako namnožit, da bi povzročil pogine. Foto: Borut Mavrič

Lani na zbiralnikih ličink najmanj živih leščurjev doslej

Od leta 2022 na začetku poletja raziskovalci namestijo zbiralnike ličink leščurjev. Poletje je čas, ko se leščurji razmnožujejo, in na ta način spremljajo prisotnost ličink v slovenskih vodah. Opazili so velike razlike v številu najdenih mladih osebkov v posameznih letih.

"Lani smo na zbiralnikih ličink opazili najmanj živih leščurjev doslej. Zakaj je bilo tako, še ne vemo - možno je, da so vzrok omenjeni patogeni, ki prizadenejo te školjke, lahko pa da je ta številka nižja tudi zaradi naravnega nihanja v razmnoževanju, kar je pri nevretenčarjih pogosto", so povedali. Kako uspešna bo letošnja sezona, bo jasno šele pozimi, ko bodo zbiralnike dvignili iz morja.

Raziskovalci leščurje spremljajo tudi v posebnih zaščitnih kletkah v morju. Ko ogroženi mehkužci dosežejo takšno velikost, da so manj ranljivi za pritiske plenilcev, jih od tam presadijo na izbrana mesta. "Za ponovno naselitev vrste je najpomembneje tudi zaščititi njen habitat, to so predvsem morski travniki," so poudarili.

Opazovanje dogajanja pod površjem morja raziskovalcem, pa tudi splošni javnost, omogočata podvodni kameri. Ena je usmerjena v leščurja, ki so ga leta 2023 našli na zbiralniku ličink in ga nato presadili na dno pri morski biološki postaji. Leščurja obdaja zaščitna kletka, ki jo je med nedavnim neurjem izpulilo iz morskega dna. Zahvaljujoč kameri so to hitro hitro opazili in kletko popravili.

Pred časom so preventivno preselili nekaj leščurjev iz Portoroža v Škocjanski zatok. Foto: Borut Mavrič

Trud za obnovitev vrste, izid negotov

V prizadevanjih za obnovitev vrste so marca iz laboratorija NIB v piranski

akvarij prenesli pet mladih leščurjev, da bi jim v pogojih akvarija zagotavljali primerno kakovost morske vode in hrano ter spremljali njihovo rast. Eden je bil poškodovan in lupine ni uspel obnoviti, preostali štirje leščurji pa so trenutno v dobrem stanju in počasi rastejo, so v akvariju povedali za STA.

Pri ohranjanju teh velikih školjk lahko pomaga tudi javnost. Na morski biološki postaji pozivajo ljudi, naj jim sporočijo vsako najdbo živega leščurja.

Za preverjanje, če je žival še živa, je dovolj vrh lupine nežno oplaziti z roko. "Ob dražljaju se lupina zdrave školjke v nekaj sekundah zapre, pri prizadetih školjkah pa je ta reakcija počasnejša," so opisali odziv školjk. Najditelji naj zapišejo lokacijo, globino, datum, velikost lupine in če je mogoče, priložijo fotografijo primerka.

"V preteklosti je to vrsto že ogrožalo izumrtje, vendar se je po uvedbi zaščitnih ukrepov populacija zelo dobro obnovila, zato tudi v tem primeru ni mogoče izključiti obnovitve," so optimistični raziskovalci NIB. Kot poudarjajo, sicer glede na trenutno stanje prihodnjega razvoja populacije velikega leščurja v Sloveniji ni mogoče napovedati.

Izjemna vloga leščurja v slovenskem morju

Veliki leščur je izjemno pomemben zaradi svoje lupine in zaradi sposobnosti učinkovite filtracije, s katero po navedbah zavoda YouSea prispeva k čistosti in prosojnosti morja. "Rezultati nekaterih raziskav iz Španije kažejo, da leščur v povprečju prefiltrira od dva do 15 litrov morske vode na uro na gram suhe mase, kar lahko pri odraslem osebku pomeni tudi več kot 100 litrov na uro," so ilustrirali raziskovalci NIB.

Na morski biološki postaji med drugim preučujejo vpliv praznih lupin, ki ostanejo na morskem dnu, na lokalno favno. "Preliminarni rezultati kažejo, da imajo tudi prazne lupine pomembno vlogo v ekosistemu kot gradniki habitatov," so razložili. Zaradi te vloge lupin je pomembno, da ostanejo tam, kjer so, čeprav je školjka umrla. Predlagajo tudi, da se na območjih, kjer so lupine pogoste, omeji sidranje in s tem upočasni naravni proces njihovega razkroja.

V zavodu YouSea opozarjajo, da trdna lupina leščurjev, posebno starejših primerkov, ponuja veliko površino za naselitev drugih morskih organizmov, kot so alge, črvi cevkarji, mahovnjaki, plaščarji, druge vrste školjk ter manjših rakov in rib.

Veliki leščur živi pritrjen v peščeno dno, njegova lupina pa je drugačen habitat od okolišnjega. S tem omogoča življenje tudi organizmom, ki jim peščena podlaga ne ustreza, kar povečuje biotsko pestrost oziroma biodiverziteto, so še izpostavili.

URŠULA CETINSKI

Kaj bo, ko bo izumrla še rdeča pikapolonica?

veliki leščur | pinna nobilis | izumrtje | zaščita vrst | biodiverziteta | morski ekosistemi | parazit | jadransko morje | slovenija | morski travniki

Več novic

Otroško potegavščino prekinilo streljanje: moški ubil 11-letnika

(VIDEO) Na shodu za Gazo policist dvakrat v obraz udaril irsko protestnico

Duh »kardeljanskih« samoupravljalcev še živi

Sponzorirana vsebina

Boleče in oteklo telo? To je 5-krat močnejše od kemičnih tablet! Nosite ga, da se znebite telesnih bolezni

Oglas

Investirajte 100 € in pustite, da AI v enem tednu ustvari 15.000 €!

Oglas

100% regeneracija kolena v 10 minutah brez operacije. Domača metoda odpravlja bolečine v kolenih

Oglas

9/10 strokovnjaki priporočajo TO za nepopolno praznjenje mehurja

Oglas

Zdravniki skrivali poceni mazilo, ki popolnoma zdravi sklepe! (Preberite tukaj)

Oglas

Injekcije ne obnovijo sklepov! Zdravniki skrivali poceni mazilo, ki popolnoma zdravi sklepe!

Oglas